

CAPUT IV.

De Infidelitate, et Vitiis Fidei oppositis.

DUBIUM I.

Quid et quotuplex sit Infidelitas.

Infidelitas
triplex.

17. - « Resp. I.º Infidelitas generatim
« est triplex. *Prima* dicitur *negativa*, eo-
« rum scilicet qui nihil unquam de fide
« audiverunt. Quae non tam est peccatum,
« quam poena peccati: quia, si fecissent
« quod in ipsis erat, Deus fidem eis non
« abscondisset. *Secunda* dicitur *contraria*,
« eorum scilicet qui fidem sibi sufficienter
« propositam vel contemnunt vel ei con-
« tradicunt pertinaciter, ut haeretici. *Tertia*
« dicitur *privativa*, quod privative oppo-
« natur fidei; et est culpabilis ignorantia

« vel error circa res fidei. — S. Thomas,
« Sanchez ^{a)}, Vasquez ^{a)}, Laymann ¹.
« Resp. II.º Infidelitas *contraria* ex tri-
«plici modo repugnandi fidei, est triplex,
« scilicet: *paganismus*, qui fidei nondum
« susceptae; *judaeismus*, qui fidei susceptae
« in typo; et *haeresis*, quae fidei susce-
«ptae in veritate, repugnat. — *Apostasia*
« a fide revocatur ad haeresim; a qua tan-
«tum differt, quod haeresis sit error fidei
« ex parte tantum contrarius, apostasia
« vero ex toto. — S. Thomas, Laymann ² ».

Infidelitas
contraria
triplex.

DUBIUM II.

De Judaismo.

Quaeritur hic tantum, quae communicatio cum Judaeis sit interdicta christianis.

Communi-
cari cum
Judaeis,
quando illi-
citur.

18. - « Resp. I.º His casibus, qui colli-
« guntur ex can. *Nullus*, can. *Omnes*,
« cap. *Judaei* ^{a)}: 1º. Non licet cohabitare.
« 2º. Nec convivii interesse. 3º. Nec uti
« communi balneo. 4º. Nec medicos adhi-
« bere. 5º. Nec medicinas ab iis datas re-
« cipere; emere tamen licebit praescri-
« ptas. 6º. Nec Judaeorum filios enutrire
« in ipsorum domibus. 7º. Iis non famu-
« lari. 8º. Nec servitute subjici. 9º. Prohi-
« bentur publicis officiis inter christianos
« fungi. 10º. Vetitum est eorum azymis
« vesci. Quibus addit Azor, prohibitum
« esse accedere ad eorum nuptias, festa,

« synagogas »; [Adire synagogas curiosi-
« tatis causa, non esse peccatum grave di-
« cunt Salmant. ³ cum Bonacina, Coninck ^{b)},
« Palao ^{b)}, etc.] « cum eis ludere, saltare, etc.
« — Ratio eorum est, tum ut conserve-
« tur dignitas christianae religionis; tum
« ut caveatur familiaritas cum Judaeis et
« periculum perversionis. Vide Laymann ⁴,
« Sanchez ⁵, Filliuccium ⁶.

« Resp. II.º In decem dictis casibus
« communicare cum Judaeis, ex genere
« suo videtur esse mortale. Ratio, quia,
« si clericus id faciat, incurrit periculum
« depositionis; laicus vero, excommuni-

Est mor-
tale ex ge-
nere suo.

S. Thom., 2^a 2^{ae}, qu. 10, art. 1 et 5. — ¹ Lib. 2, tr. 1, cap. 12, n. 1 et seqq. — S. Thom., loc. cit., art. 5, qu. 11, art. 1; et qu. 12, art. 1. — ² Loc. cit., n. 1, v. f. — *Azor*, part. 1, lib. 8, cap. 22, quaer. 3, i. f. — ³ Tr. 21, cap. 2,

n. 123. — *Bonac.*, disp. 3, de 1º Praecept. Decal., qu. 2, punct. 6, n. 2, v. *Octavus*. — ⁴ Lib. 2, tr. 1, cap. 17, n. 1. — ⁵ Decal., lib. 2, cap. 31, num. 4. — ⁶ Tr. 22, num. 126 et seqq.

17. — ^{a)} Neque Sanchez, *Decal.*, lib. 2, cap. 1, n. 4 et seqq; neque Vasquez, in *1am 2ae*, disp. 120, cap. 3, hanc divisionem adducunt.

18. — ^{a)} Praeter hos canones, cfr. etiam Glossam in can. *Nullus*, cap. *Multorum*, cap. *Judaei*, cap. *Ad haec*, cap. *Etsi Judaeos*,

cap. *Cum sit nimis*, cap. *Ex speciali*, et cap. *Nulli Judaeo*, de Judaeis.

^{b)} Coninck, *disp. 15, dub. 3, n. 55*; Palao, *tr. 4, disp. 1, punct. 17, n. 12*, hoc non habent quod sciam; neque a Salmant. (sicut nec Bonacina) pro hac parte allegantur.

« cationis ¹, quae nonnisi ob peccatum « mortale imponi solet. Dixi: *ex genere suo*; quia probabile est, vel ob materiae « parvitatem, vel ob necessitatem aliamve « causam rationabilem (si tamen non sit « periculum perfidiae, nec familiaritatis « cum Judaeis), saepe excusari a mortali; « aliquando etiam ab omni peccato. — Ita « communiter. Vide auctores supra cita- « tos ² et Bonacina ³; item Laymann ⁴ ». Principes christiani possunt permittere

Judaeis et paganis aut haereticis, libertatem conscientiae tantum ob bonum religionis, et ob spem conversionis; non autem ob temporale emolumentum. Salmant. ⁵. — Bene autem potest Ecclesia et quicumque princeps supremus compellere Judaeos et paganos subditos ad audiendam fidem nostram. Salmant. ⁶ cum Suarez, Azor, Becano ⁷, Bonacina, etc. (contra Coninck ⁸ et Valentia); et constat ex praxi quae viget Romae.

Libertas conscientiae, quando licita.

DUBIUM III.

Quid sit Haeresis.

Haeresis definitur.

19. — « Resp. Haeresis est error intellectus liber et pertinax contra fidem, « in eo qui fidem suscepit. Ita communiter. Suarez, Becanus ⁷. — Unde patet « ad haeresim, uti et apostasiam, duo requiri: 1°. *Judicium erroneum*, quod est « ejus quasi materiale. 2°. *Pertinaciam*, « quae est quasi formale.

Pertinacia iudicii, quid.

« Porro pertinaciter errare, non est « hic acriter et mordicus suum errorem « tenere aut tueri; sed est eum retinere, « postquam contrarium est sufficienter « propositum: sive quando scit contrarium teneri a reliqua universali Christi in terris Ecclesia, cui suum iudicium praeferat: sive id fiat ex vana « gloria, sive libidine contradicendi aliave « causa. Ita Sanchez, Vasquez, Laymann ⁸, « et alii communiter.

« Ratio est, quia tunc putat iudicium « Ecclesiae non esse sufficiens fundamentum credendi, quae est vera pertinacia: quam cum Coninck facilius sic « explicant alii, eam tunc esse, cum

« etsi objectum fidei credibiliter propositum, ita ut prudenter de eo non possit dubitare; contrarium tamen iudicium, a quo nolit avelli ullo casu, vel « saltem nisi evidenter convictus. Vide « Coninck ⁹.

« Unde resolves:

« 1°. Non est haereticus qui exterius « tantum fidem negat, aut adorat idolum. « Ratio est, quia non errat. Neque talis « incurrit in foro conscientiae censuras « latas contra haereticos, etsi in foro externo secundum externa procedatur. — « Filiucci ¹⁰.

« 2°. Est haereticus qui affirmative de « aliquo articulo fidei dubitat, hoc est, « iudicat esse dubium. Dixi: *affirmative*; « quia negative tantum dubius, hoc est « suspendens iudicium, per se et simpliciter non est haereticus, quia non habet « iudicium; ergo nec erroneum: modo « tamen non ideo suspendat, quod virtutaliter iudicet, non liquere de certitudine « objecti. — Sà ^a), Azor ^b), Toletus contra

Quisnam sit haereticus.

Est mortale se exponere periculo haeresis.

Valent., in 2^{ae} 2^{ae}, disp. 1, qu. 10, punct. 6, v. *Sed quaeret aliquis*. - Suarez., de Fide, disp. 19, sect. 1, n. 5 et 6. — ⁷ De Virtut. theol., cap. 14, qu. 1, n. 2. - Sanchez., Decal., lib. 2, cap. 7, n. 2 et seqq. - Vasq., in 1^{ae} 2^{ae}, disp. 126, cap. 3, n. 9. — ⁸ Lib. 2, tr. 1, cap. 13, n. 1. — ⁹ De Fide, disp. 18, dub. 7, n. 79. — ¹⁰ Tr. 22, n. 162 et 163. - Tolet., lib. 4, cap. 4, n. 3.

¹ Can. *Constitutum* 31, caus. 17, qu. 4. — ² Hi sunt: Sanchez., n. 26; et Filiucci., n. 129. — ³ Disp. 3, de 1° Praec., qu. 2, punct. 6, n. 2. — ⁴ Lib. 2, tr. 1, cap. 17, n. 1. — ⁵ Tr. 21, cap. 3, n. 5. — ⁶ Tr. 21, cap. 3, n. 8. - Suarez., de Fide, disp. 18, sect. 2, n. 3. - Azor, part. 1, lib. 8, cap. 24, quaer. 3. - Bonac., disp. 3 de 1° Praec. Decal., qu. 2, punct. 8, n. 3.

^c) Becanus, de Virtut. theol., cap. 13, qu. 4, n. 4 et 13, affirmat profecto ejusmodi haereticos et infideles, *indirecte*, sed non *directe* compelli posse ad audiendam fidem. Eademque sententiam tenet Coninck, disp. 18, dub. 14, n. 240, cum num. 231 et 238.

19. — ^a) Sà, v. *Haeresis*, n. 1, in editione genuina haec scribit: « Non est haereticus qui

ex infirmitate animi de fide dubitat non pertinaciter; quin etiam dum dubitat, non est censendus haereticus; in dubio enim non est pertinacia proprie, quae ad haeresim requiritur ». Quibus sic dictis editio correctae subdit: « Tamen in contrarium est communis sententia, quae tenenda est ».

^b) Azor, part. 1, lib. 8, cap. 9, quaer. 5:

« Sanchez ^c) et Malderum ^d). [Vide dicenda Lib. VII, n. 302].

« 3°. Nemo est haereticus, quamdiu « paratus est iudicium suum Ecclesiae « submittere, aut nescit contrarium tenere veram Christi Ecclesiam; esto ex « ignorantia etiam culpabili et crassa sententiam suam mordicus tueatur. — Laymann ¹.

« 4°. Nec est haereticus, qui ita dispositus est, saltem habitualiter, ut a suo « errore esset discessurus, si sciret esse « contrarium fidei; dummodo pertinaciam « actualem nunquam habuerit. — Laymann ² et Coninck ³.

« 5°. Rustici, aliique homines simpliciores in Germania, qui haeretici habentur, et tamen pertinaces non sunt, « possunt absolvi a suis parochis. Ratio « est, quia non sunt haeretici formales: « habentque fidem catholicam in Baptismo acceptam, quae non perditur, nisi « errando pertinaciter. — Laymann ⁴.

« 6°. Cum haeresis et quaevis infidelitas mortalis sit, peccant quoque mortaliter qui ejus periculo se exponunt, « sive conversando, sive conciones audiendo, sive libros legendo; quae proinde, si cui periculosa sint, illicita sunt

« jure naturae: si vero periculum absit, « lectio librorum haereticorum nihilominus illicita est jure positivo Ecclesiae, « uti etiam formalis disputatio laici de « fide. Quod posterius tamen in Germania locisque similibus, ubi catholici haeretici sunt permixti, abrogavit consuetudo. — Azor ^d), Filiucci ^e), Becanus, « Sanchez, Bonacina ⁵.

« 7°. Matrimonium contrahere cum haeretica, etsi per se sit illicitum, habeturque in Hispania et Italia mortale; « probabile tamen est, ob gravium doctorum auctoritatem (Sanchez ⁶, Azor ⁷, Reginaldus ⁸, Basilius Pontius ⁹; vide « card. de Lugo ¹⁰), in Germania licere « ex gravi causa ^e); salvo tamen jure « naturali, et semoto periculo tum contrahentis, tum prolis: unde de iis initio « constitui debet, ut catholice educantur. « Vide Becanus ¹¹, Diana ¹².

« 8°. Eum qui lapsus est in haeresim, « non teneri in confessione explicare, quia illi illa sit, eo quod omnes ejusdem speciei sint, docent Reginaldus, Diana ¹³ « citans alios, et Escobar ¹⁴. — Alii tamen « contrarium tenent, quos sequitur card. « de Lugo ¹⁵ ». [Vide dicenda Lib. V, n. 50].

Matrimonium mixta illicita.

Peccatum haeresis est unius speciei.

¹ Lib. 2, tr. 1, cap. 13, n. 2. — ² Loc. cit. — ³ De Fide, disp. 18, n. 97 et seqq. — ⁴ Loc. cit., n. 4. - Becanus., de Virtut. theol., cap. 15, qu. 7, n. 6. - Sanchez., Decal., lib. 2, cap. 6, n. 7. — ⁵ Disp. 3, de 1° Praec. decal., qu. 2, punct. 5, n. 3. — ⁶ De Matrim., lib. 7, disp. 72, n. 5. — ⁷ Part. 1, lib. 8, cap. 11, quaer. 5. — ⁸ Lib. 31, n. 169. — ⁹ De Matrim.,

lib. 7, cap. 46, num. 8. — ¹⁰ De Sacram. in gen., disp. 8, num. 228. — ¹¹ De Virtut. theol., cap. 9, qu. 5, num. 20 et 21. — ¹² Part. 3, tr. 4, resol. 269. - Reginaldus., lib. 6, n. 114. — ¹³ Part. 1, tr. 7, resol. 46. — ¹⁴ Prooem., exam. 2, cap. 6, num. 55, v. *Apostata*. — ¹⁵ De Poenit., disp. 16, num. 291 et seqq.

« Meo, inquit, iudicio, quoties quis voluntarie et pertinaciter de fide haesitat, eo ipso est haereticus... At, inquit, haeresis est error intellectus. Respondeo esse errorem intellectus; vel absentiam assensus fidei, quem tamen praestare oportet; vel dubitationem, qua quis scienter et voluntarie ambigit de rebus fidei, quas certo credere debet ».

^c) Sanchez, Decal., lib. 2, cap. 7, n. 12, non aliam sententiam tenet quam quae a Busenb. exponitur; nam vocat probabiliorum, opinionem quae negat esse haereticum eum qui dubitat: « Intellecta tamen (ita prosequitur) ut debet intelligi, nimirum quando intellectus, utriusque partis rationibus perpensis, pendulus est nullumque iudicium format. Quod est vere et formaliter intellectum dubium manere. Nam si supra suum dubitandi actum reflectitur, iudicans illam fidei rem esse du-

biam aut sub opinione esse, nemo negare potest esse hunc dubitantem aut opinantem perfecte haereticum... Unde moraliter loquendo, cum dubitatione intellectus circa res fidei solet esse conjunctus hic actualis error, quo illas non omnino certas esse iudicat... Atque ita haeresis communiter adest ». — Nec differt a Sanchez Malderus, de Virtut. theol., qu. 11, de Haeresi, art. 2, membr. 4, v. *Dico* 3.

^d) Azor, part. 1, lib. 8, cap. 26, quaer. 1; Filiucci, tr. 22, n. 103, non loquuntur de consuetudine abrogante in Germania aliisve locis hanc ultimam prohibitionem.

^e) Neque Sanchez neque Azor requirunt gravem causam. Sed quidquid sit, matrimonium mixta hodie ubique, etiam in Germania, graviter illicita esse, constat ex multis decretis S. Sedis.